

УДК 606:60.024.1

<http://doi.org/10.33989/2075-1443.2023.46.271534>

ORCID ID: 0000-0001-8898-5120

ORCID ID: 0000-0003-2719-8937

Петро Кравченко, Тетяна Кісельова

КРАВЧЕНКО Петро Анатолійович – доктор філософських наук, професор кафедри філософії, декан факультету історії та географії Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. Сфера наукових інтересів – соціальна філософія та філософія історії, проблеми сучасної політичної культури.

e-mail: pkravchenko53@gmail.com

КІСЕЛОВА Тетяна Валеріївна – аспірантка кафедри філософії Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. Сфера наукових інтересів – соціальна філософія та філософія історії, філософська антропологія.

e-mail: lisichka.for.e25@gmail.com

ВПЛИВ ТРАНСТЕХНОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ НА МАЙБУТНЄ ЛЮДСТВА

Анотація. У статті проаналізована можливість розвитку транссуспільства та критика безпеки трансгуманістичного розвитку людства. Автори аргументують позицію що транстехнологічний розвиток не несе в собі загрози знищення людського суспільства, а лише викриває наявні й зараз проблеми розвитку людської цивілізації. Конвергентні технології можуть значно змінити побутове життя людини, проте вони не створюють нових проблем етичного чи екзистенційного характеру. Транстехнології вже частково існують і активно розвиваються, що доводить тезу трансгуманізму – майбутнє постійно відбувається. Проте при використанні гуманістичних цінностей більшість транстехнологій добре працюють разом, призводячи до ефектів синергії між різними аспектами суспільного життя. Трансгуманістична ідеологія не докорінно змінює моральні ідеали людини, а технологічну модифікацію як розширення можливостей людини. Суспільство транслюдей буде покращене розвитком технологій, що принесе користь всім його членам при врахуванні існуючих моральних, культурних і етичних норм.

Ключові слова: біоконсерватизм, трансгуманізм, транслюдина, пост-людина, транссуспільство, конвергентні технології, біотехнології.

Постановка проблеми. Трансгуманізм як культурний рух активно відстоює позицію створення пост-людини, яка володітиме можливостями, що значно перевищують сучасні досягнення без використання технологічних засобів. Основна ідея трансгуманістичного руху – створення нового технологічного людського виду, для того щоб отримати можливість подолати існуючі межі розвитку людини накладені біологічною спадщиною. Трансгуманісти стверджують, що бути пост-людиною означає перебувати у пост-людській еволюційній фазі, котра торкається будь-якого аспекту життя людства, і має змогу зробити його більш досконалим або навіть повністю замінити його новим технологічним еквівалентом. Звичайно, якщо тіло людини зазнає змін завдяки розвитку сучасних конвергентних, інформаційно-комунікативних технологій, нанотехнологій та генетики, то і соціальне життя людини теж буде змінюватися. Використання нових технологій в житті людини, змінить як природну так і соціальну сторону життя людини. Трансгуманістична еволюція людини завдяки технологічному процесу актуалізує і відкриває проблеми та вади суспільства пов'язані з взаємодією людей у ньому. Транссуспільство яке матиме нові можливості (такі як омолодження організму людини або уповільнення старіння; розкриття структури та механізму людського мислення; опанування способів конструювання дійсності мозком людини; створення роботів та інших електронних пристроїв з штучним інтелектом, що володіють більшою чи меншою мірою індивідуальністю) – безумовно буде трансформоване. Ця трансформація суспільного життя призведе до посилення чи девальвації цінностей та ідеалів, моральних та етичних норм сучасного суспільства. Тож мислителі-футурологи дуже занепокоєні ймовірним розвитком транссуспільства.

Аналіз досліджень і публікацій. Провідними дослідниками проблем трансгуманізму і еволюції людини та її соціального розвитку є Р. Бейлі, Ф. М. Есфендіарі, Н. Бостром, Р. Курцвейл, Ф. Фукуяма, Дж. Хюз, Ю. Хабермас, Н. Кампбел, Л. Касс та Ст. Дж. Ліллі. У працях цих дослідників головною проблемою є філософсько-соціальні аспекти трансгуманізму. Зокрема Юрген Хабермас аналізує зв'язок ідей трансгуманізму і конвергентних технологій з дотриманням соматичних прав людини, її захисту в соціумі. Френсіс Фукуяма в роботі «Наше постлюдяне майбутнє» показує, що може отримати людство від біотехнологій, адже сучасні біотехнології можуть бути здатні змінити образ життя людей до такого стану, що трансформується сама людська природа. Ці дослідники звертають увагу на наслідки впровадження конвергентних технологій для суспільства. Опонентами їм є вчені трансгуманісти Ф. М. Есфендіарі, Н. Бостром, Р. Курцвейл. Досить авторитетний вчений-трансгуманіст Р. Курцвейл припускає що

наші тіла, наш мозок і машини навколо нас можуть одного дня злитися в єдиний масивний суспільний інтелект, що також повністю змінить наше соціальне життя. Проте це будуть оптимістичні зміни, які покращать життя людини та суспільства.

Мета та завдання. Метою статті є соціально-філософський огляд прогнозів та ймовірних наслідків впровадження трансгуманістичних ідей в життя людини та суспільства.

Методологія дослідження має комплексний характер і базується на філософсько-антропологічному та філософсько-культурологічному аналізі трансгуманістичних концепцій побудови транссуспільства.

Результати. Соціальне життя людини змінюється щохвилини. За даними, які наводить періодичне видання National Geographic, середній дорослий віком від 18 років витрачав приблизно 10 годин на день, дивлячись на екран, сім з 10 американців приймають ліки, що відпускаються за рецептом, а гарнітури віртуальної реальності є одними з найпопулярніших іграшок для геймерів. Усе це підтверджує те, що в майбутньому біологічно-технічні модифікації людини стануть популярними, як тільки будуть доступні споживачу. Врешті решті ймовірно, що людство створить транслюдину – «перехідну людину», яка є самосвідомою істотою, з покращенням тіла імплантатами, безстатеву особистість з можливістю штучного розмноження та розподіленою індивідуальністю (Есфендіарі, 1989). У наш час багато трансгуманістів вже вважають себе транслюдьми, оскільки можливості людського тіла і розуму сьогодні значно більші завдяки використанню безлічі сучасних інструментів. Можливо це звучить перебільшено, але в певному сенсі наші машини – це продовження наших ніг, наші гаджети – це наш розум і пам'ять, а Google – наш невід'ємний інструмент для аналізу та мислення. Наше життя зараз лише частково технологічне, без чіткого поділу між органічним і технологічним, вуглецем і кремнієм. Проте, ці всі фактори вже впливають на взаємодію особистості з суспільством, тож розглянемо ймовірний розвиток соціального життя людини в найближчому майбутньому.

Погляди на наше ймовірне майбутнє існують в постійних дебатах між трансгуманістами і біоконсерваторами. Стівен Ліллі вважає, що ці дебати є надзвичайно актуальними та будуть ще довго продовжуватися, адже технологічний розвиток не зупиниться: «Транстехнологічні програми керовані найкращими вченими та інженерами світу. Корпорації та національні держави жорстко конкурують за них. Військові цікавляться певними додатками. ЗМІ, як я згадував раніше, приділяють пишну увагу. Звісно, немає можливості їх занедбаності чи занепаду, щоб можна було припустити, що ці технології зникнуть» (Ліллі, 2008, с. 5).

Позиція трансгуманістів щодо суспільства транслюдей аргументована тим, що розвиток технологій приносить користь всім при врахуванні моральних, культурних і етичних норм. Позиція біоконсерваторів спирається на той факт, що панування трансгуманізму може зруйнувати філософію демократії. Ідеї рівності, свободи, універсальних прав можуть бути дискредитовані поділом між людьми і транслюдьми чи навіть кіборгами. Біотехнології, нанотехнології та високорозвинутий штучний інтелект можуть виявитися джерелом небезпеки, якщо їх використовувати необачно та не зважати на наслідки їх використання. Серед біоконсерваторів є відомі вчені і філософи, які занепокоєні можливостями нових технологій. Це Ф. Фукуяма, Н. Кампбел, Л. Касс, Ю. Хабермас які наголошують що необхідно зважати на важливість збереження природи людини та її унікальності. Вчені, які стоять на позиціях біоконсерватизму, підкреслюють, що суспільство з сучасними технологіями має багато проблем. Тому поява транслюдей значно погіршить ситуацію і просування вперед технологій дестабілізує сучасний світ, а можливо навіть відкине досягнення, здобуті за останні кілька століть. Причиною цих негараздів буде втручання технологій в унікальну природу людини: «природа людини є основою нашого розуміння справедливості, моралі, доброго життя, а все це може змінитися з розповсюдженням нової технології» (Фукуяма, 2002, с. 122).

Основні побоювання біоконсерваторів стосуються питань біоетики та соціальних проблем таких як нерівність між кіборгами і людьми чи занепад демократії і перехід до тоталітарного ладу внаслідок отримання контролю над технологіями. Ф. Фукуяма зазначає «Ми не тільки не бачимо зараз такого кінця, а, здається, стоїмо на старті періоду небаченого в історії прогресу технології. Біотехнологія і більш глибоке розуміння наукою людського мозку будуть мати вагомі політичні наслідки – вони заново відкриють можливості соціальної інженерії, від якої відмовились суспільства з технологіями двадцятого століття» (Фукуяма, 2002, с. 30). Мислитель піднімає важливі питання для розвитку трансгуманістичного суспільства такі як генна дискримінація чи «воскресіння» евгеніки як нормального інструменту творення нової людини. Фактично біоконсерватори стверджують що ми отримуємо дві групи проблем: етичні та екзистенційні, які дуже взаємопов'язані. Важливо зазначити, що Ф. Фукуяма підкреслює, що частково людство вже вирішувало подібні проблеми, то чому ж, в майбутньому, суспільство стане нездатним їх вирішувати?

Проте важливо розуміти думку біоконсерваторів, адже вони показують нам важливість етичної та моральної готовності до використання нових технологій. І в цьому їх повністю підтримують натхнен-

ники трансгуманізму, Наприклад автор книги «Громадянин кіборг» Дж. Хьюз. Перш за все він зазначає що майбутнє суспільство транслюдей має відповідати світському гуманізму та просвітницькому проекту використання науки і технологій для колективного блага. Передусім ці технології мають бути використані для мінімізації соціальної несправедливості, розвитку соціальної солідарності і захисту людського населення планети. Мислитель вважає, що безпечний шлях до транслюдської цивілізації вимагає етичних стандартів, громадського контролю та певного регулювання. Він зауважує: «У «Нашій останній годині» астрофізик Мартін Ріс перераховує різні загрози існуванню людського роду від природних явищ на кшталт спалахів гамма-променів і астероїдів до технологічних катастроф, таких як неконтрольований розвиток нанотехнологій та екологічне руйнування. Ріс дає людству 50 на 50 шансів пережити століття і каже, що шанси на вимирання все більш ймовірні... Саме тому, що ми хочемо побачити постлюдське майбутнє, ми повинні почати будувати інститути управління глобального масштабу, які забезпечать розвиток нових технологій і захист людства від загроз його майбутньому» (Хьюз, 2004, с. 226). Отже, проблема використання технологій в зловмисних цілях існувала та існує зараз. Варто лише згадати проблему наявності ядерної зброї. Проте світ вибудовує міжнародні соціальні інститути з обмеження доступу до цієї технології, демократичні держави проводять політику роззброєння, міжнародні організації стежать за мирним атомом. Це показує нам, що людство може розумно керувати власними науковими досягненнями.

Окрім того трансгуманістичне суспільство буде більш відкритим, через миттєву передачу інформації і тому світ зможе швидше реагувати на загрози від конвергентних технологій. Дж. Хьюз передбачає прогрес трансгуманістичного суспільства до більш справедливого, рівного, процвітаючого та мирного світу через демократії, які заохочуватимуть громадян використовувати безпечні та ефективні покращення. Транслюди, а можливо і громадяни-кіборги стануть більш здібними та енергійними громадянами та зможуть зробити більший внесок у суспільство, оскільки їх потенціал буде доповнений біотехнологіями, нанотехнологіями та нейротехнологіями. «Ми можемо забезпечити достатнє харчування та чисту воду для кожного на планеті. Ми можемо подбати про те, щоб люди не були вбиті чи покалічені війною, наземними мінами та токсичними відходами, а також щоб вони не були згвалтовані та не катовані жорстокими режимами. Ми зобов'язані перед дітьми надати їм освіту та захистити їх домівки, щоб вони могли реалізувати свої здібності. Поряд із забезпеченням базових потреб, освітою та турботливою спільнотою, ми також все більше можемо за-

пропонувати технології як засіб для людей, щоб повністю розкрити свій потенціал» (Хьюз, 2004, с. 224). Трансгуманісти вважають, що більшість транстехнологій добре працюватимуть разом, призводячи до ефектів синергії між різними аспектами людського суспільства. Вони збільшать тривалість життя завдяки доступу до якісних медичних послуг. Технології з посилення інтелекту матимуть очевидні застосування у освіті, раціональному управлінні та підвищенні ефективності спілкування між членами суспільства. Поліпшення у спілкуванні, раціональному мисленні, торгівлі та освіті – це дуже ефективні методи, що сприятимуть мирному вирішенню міжнародних конфліктів.

Специфічним чином вирішуються і проблеми екзистенційного характеру. Біоконсерватори побоюються, що звичайній людині не буде місця в транссуспільстві. Трансгуманісти ж дивляться на можливість технологічних модифікацій як на розширення природи людини. Вони вважають, що не біологічне тіло робить нас людиною, а всі ієрархічні структури мозку, що визначають мою особистість, вміння та знання і є результатом моїх власних думок та досвіду. Люди, з якими я йду на контакт, ідеї та проекти, до яких я підключаюсь, є основними факторами, що визначають моє становлення... Враховуючи потенційну можливість існування свободи волі, можна сказати, що я сам приймаю рішення, ким мені стати (Курцвейл, 2015). Р. Вейл стверджує, що наше тіло з біологічної точки зору змінюється постійно, але це не заважає людині відчувати себе тим ким вона є – «зрозумійте: ми в процесі життя природним чином зазнаємо поступових змін. Більшість клітин нашого тіла постійно замінюються на нові (наприклад, поки ви читали останню пропозицію, у вашому тілі змінилося близько 100 млн клітин)» (Курцвейл, 2015). Поступове покращення біологічних систем людини завдяки введенню високотехнологічних пристроїв у наші тіла та мозок, буде такою ж самою процедурою безперервного обороту складових елементів людини. Тому можемо сказати, що це вплине на цілісність особи не більше, ніж природна заміна клітин тіла.

На сучасному етапі людство вже запровадило у своє життя багато пристроїв. Збереження пам'яті про історичне минуле людства та наших накопичених знань ми вже довіряємо різним інформаційним технологіям, проте це не впливає на наше усвідомлення природи людини. Головною ідеєю трансгуманізму, є не зміна людини на машину, а надання особистості можливостей проявити свою унікальність: ««Трансгуманізм є прямим продуктом цієї радикальної демократичної традиції. Трансгуманісти, як і їхні попередники-демократи-гуманісти, хочуть створити глобальне суспільство, в якому всі люди, на основі їхньої здатності до мислення та почуттів, можуть брати участь як рівноправні громадяни,

контролювати власні справи та реалізувати свій найповніший потенціал, незалежно від характеристик їхніх тіл» (Хьюз, 2004, с. 82). Тож трансгуманізм не обіцяє утопічного майбутнього світу. Але якщо зважати на загальнолюдські етичні норми, то у майбутньому кожна особистість отримає свободу реалізації власного потенціалу та можливість творчого самовираження, що лише надасть більше інструментів для прояву унікальної особистісної сутності людини.

Висновки. 1. Дискусія між біоконсерваторами і трансгуманістами про зміни в соціальному житті людини після впровадження нових конвергентних технологій містить зрозуміле занепокоєння, адже демократичні і гуманістичні цінності, людство здобувало великою ціною протягом століть. При розгляді побоювань біоконсерваторів стає зрозуміло що неправильно дорікати технологіям, що вони зруйнують демократичні режими і культурні здобутки народів, лише тому що вони й зараз мають проблеми у співіснуванні.

2. Багато футурологів звикли надавати трансгуманізму характеристику небезпечної ідеології. Це пов'язано з історичним досвідом людства, яке мало проблеми з впровадженням технологій у життя суспільства.

3. Існує безліч етичних, соціальних, культурних, філософських та наукових питань, які необхідно детально вивчити та обміркувати. Заклики трансгуманістів до радикальних змін людини, породжують побоювання що людина остаточно втратить свою унікальну природу. Заклик до повної модернізації людини, безперечно, зухвалий, але трансгуманізм далеко не зайде, якщо він буде надто шокуючим і нетрадиційним. Та при цьому трансгуманісти погоджуються, що для існування суспільства транслюдей необхідно вкорінити нові норми й правила життя. Трансгуманісти вважають, що можна говорити про покращення становища людства, якщо покращилося становище конкретних людей. А судити про покращення і обирати що добре чи погано може тільки сама людина. Тому трансгуманісти є прихильниками особистої свободи, особливо морального права для тих, хто хоче використовувати технологію для розширення своїх розумових та фізичних можливостей та збільшення контролю над власним життям. З цієї точки зору, покращенням у становищі людства буде зміна, яка збільшує можливості окремих людей усвідомлено змінювати себе та своє життя відповідно до своїх поінформованих бажань.

4. Трансгуманісти бачать майбутнє суспільство пов'язаним з міцною демократією, милосердним правлінням та процвітанням кожної конкретної людини завдяки розумному використанню конвергентних технологій. Тому ідеї трансгуманізму не несуть небезпеки для суспільного розвитку, а є лише підґрунтям для побудови більш досконалого

суспільства, яке враховуватиме всю відповідальність у використанні технологічних здобутків людства.

Список літератури

- Бостром Н. Трансгуманістичні цінності. URL: <https://www.nickbostrom.com/ethics/values.html>.
- Есфендіари Ф. М. (ФМ-2030) Чи Ви транслюдина?: моніторинг та стимулювання вашого особистого зростання у світі, що швидко змінюється. URL: <http://translatedby.com/you/are-you-a-transhuman/into-ru/trans/>
- Курцвейл Р. Еволюція розуму. Ексмо. 2015. URL: https://batrachos.com/sites/default/files/pictures/Books/Kurtsvey1_2015_Evoluytsiya%20razuma.pdf#page=244&zoom=100,96,118.
- Макс Д. Як люди формують нашу власну еволюцію. *National geographic*. 2017. URL: <https://www.nationalgeographic.com/magazine/article/evolution-genetics-medicine-brain-technology-cyborg>.
- Фукуяма Ф. Наше постчеловеческое будущее: Последствия биотехнологической революции. Москва : АСТ, 2002. 349 с.
- Хабермас Ю. Будущее человеческой природы: На пути к либеральной евгенике? Москва : Весь Мир, 2002. 144 с.
- Хьюз Дж. Гражданин киборг: Почему демократические сообщества должны ответить измененному человеку будущего = Citizen Cyborg: Why Democratic Societies Must Respond to the Redesigned Human of the Future. Боулдер (Колорадо) : Westview Press, 2004. 294 с
- Lilley S. Transhumanism and society: The social debate over human enhancement. New York: Springer, 2008.

References

- Bostrom, N. *Transhumanistychni tsinnosti* [Transhumanist values]. Retrieved from <https://www.nickbostrom.com/ethics/values.html> [in Ukrainian].
- Esfendiari, F. M. (FM-2030) *Chy Vy transliudyna?: monitorynh ta stymuliuvannia vashoho osobystoho zrostannia u sviti, shcho shvydko zminiuietsia* [Are You Transhuman?: Monitoring and Stimulating Your Personal Growth in a Rapidly Changing World]. Retrieved from <http://translatedby.com/you/are-you-a-transhuman/into-ru/trans/> [in Ukrainian].
- Fukuyama, F. (2002). *Nashe postchlovechesкое budushee: Posledstviya biotekhnologicheskoy revolyucii* [Our Posthuman Future: Consequences of the Biotechnological Revolution]. Moskva: AST [in Russian].
- Haberma, Yu. (2002). *Budushee chelovecheskoj prirody: Na puti k liberalnoj evgenike?* [The Future of Human Nature: Towards Liberal Eugenics?]. Moskva: Ves Mir [in Russian].
- Huuz, Dzh. (2004). *Citizen Cyborg: Why Democratic Societies Must Respond to the Redesigned Human of the Future*. Boulder (Kolorado): Westview Press
- Kurtsveil, R. (2015). *Evoluitsiia rozumu* [Evolution of mind]. *Eksmo* [Exmo]. Retrieved from <https://batrachos.com/sites/default/files/pictures/Books/>

Kurtsvey1_2015_Evoluytsiya%20razuma.pdf#page=244&zoom=100,96,118 [in Ukrainian].

Lilley, S. (2008). *Transhumanism and society: The social debate over human enhancement*. New York: Springer.

Maks, D. (2017). Yak liudy formuiut nashu vlasnu evoliutsiiu [How Humans Shape Our Own Evolution]. *National geographic*. Retrieved from <https://www.nationalgeographic.com/magazine/article/evolution-genetics-medicine-brain-technology-cyborg> [in Ukrainian].

Kravchenko P.A., Kiselyova T. V.

THE IMPACT OF TRANSTECHNOLOGICAL DEVELOPMENT ON THE FUTURE HUMANITY

Introduction. The main idea of the transhumanist movement is the creation of a new technological human species and the ability to overcome the existing limits of human development imposed by biological heritage. The use of new technologies in human life will change both the natural side of human life and social. The transhumanist evolution of man actualizes and opens up the problems of society related to human interaction. The aim of the article is socio-philosophical review of forecasts and probable consequences of the implementation transhumanist ideas in human life. **Research methods** are comprehensive and based on philosophical-anthropological and philosophical-cultural analysis of transhumanist concepts of building a transsociety. **Discussion.** There are many ethical, social, cultural, philosophical and scientific issues that need to be studied and considered in detail. Transhumanists' calls for radical human change raise fears that man will eventually lose his unique nature. The call for the complete modernization of man is certainly bold, but transhumanism will not go far if it is too shocking and unconventional. However, transhumanists agree that the existence of a society of transhumans requires the introduction of new norms and rules of life. Transhumanists believe that we can talk about improving the situation of humanity if the situation of specific people has improved. And only a person can judge what is good for him or her. Therefore, transhumanists value the personal freedoms and rights of those who want to use technology to expand their mental and physical capabilities and increase control over their own lives. **Finally,** the ideas of transhumanism do not pose a danger to social development. They are only the basis for building a better society with responsibility to use technological advances.

Key words: bioconservatism, transhumanism, transhuman, post-human, trans-society, convergent technologies, biotechnologies.

Надійшла до редакції 15.12.2022